

Sprawa 152/82

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 13 lipca 1983 r.¹

**Sandro Forcheri i Marisa Marino, po mężu Forcheri, przeciwko Państwu belgijskiemu i
Asbl Institut Supérieur de Sciences Humaines Appliquées - Ecole Ouvrière Supérieure**

**(wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, skierowany przez juge de paix
du quatrième canton de Bruxelles)**

„Kształcenie wyższe –Dodatkowa opłata wpisowa”

W sprawie 152/82,

dotyczącej wniosku skierowanego w trybie art. 177 TWE do Trybunału przez juge de paix du quatrième canton de Bruxelles (sędziego pokoju czwartego sądu kantonalnego w Brukseli) o wydanie, w sporze zawisłym przed tym sądem między:

SANDRO FORCHERIM i MARISĄ FORCHERI, po mężu FORCHERI, zamieszkującymi w LINKEBEEK,

a

PAŃSTWEM BELGIJSKIM, reprezentowanym przez Ministra Edukacji Narodowej i Kultury Francuskiej

i

ASBL INSTITUT SUPERIEUR DE SCIENCES HUMAINES APPLIQUEES - ECOLE OUVRIERE SUPERIEURE (Wyższy Instytut Społecznych Nauk Stosowanych – Wyższa Szkoła Zawodowa), w Anderlecht,

orzeczenia w trybie prejudycjalnym w sprawie wykładni art. 7 i 48 Traktatu i rozporządzenia Rady nr 1612/68 z dnia 15 października 1968 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Wspólnoty (Dz.U. 1968, str. 475) i art. 12 i 13 Protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

¹ Język postępowania: francuski

w składzie: A. O’Keeffe, *prezes*, P.Pescatore, G.Bosco, T.Koopmans i K.Bahlmann, *sędziowie*;

rzecznik generalny: S.Rozes,
sekretarz: P.Heim

wydaje następujący

WYROK

Motywy

1 Postanowieniem z 11 grudnia 1981 r., które Trybunał otrzymał 14 maja 1982 r., *juge de paix du quatrième canton de Bruxelles* (sędzia pokoju czwartego sądu kantonalnego w Brukseli) skierował do Trybunału w trybie art. 177 Traktatu EWG dwa pytania prejudycjalne dotyczące wykładni art. 7 i 48 Traktatu i rozporządzenia Rady nr 1612/68 z dnia 15 października 1968r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Wspólnoty (Dz.U. 1968, str. 475) i art. 12 i 13 Protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich.

2 Pytania te zostały podniesione w trakcie postępowania dotyczącego dodatkowej opłaty wpisowej, określonej jako opłata od „studentów zagranicznych”, której zażądano na początku roku akademickiego 1979/1980, od obywatelki włoskiej, małżonki urzędnika Komisji, również obywatela włoskiego, pracującego w Brukseli.

3 Opłata ta wymagana jest w Belgii od 1976 r., w zasadzie od wszystkich studentów nie będących obywatelami belgijskimi, lub których rodzice nie zamieszkują na terytorium Belgii. W pozauniwersyteckich placówkach kształcenia wyższego, do których należy Institut Supérieur de Sciences Humaines Appliquées (Wyższy Instytut Społecznych Nauk Stosowanych), okólnik Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 1978 r., obowiązujący w momencie uiszczenia opłaty wpisowej będącej przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, nie przewidywał opłaty od „studentów zagranicznych”, w szczególności od tych, których rodzice byli zagranicznymi urzędnikami pracującymi w Belgii, we Wspólnotach Europejskich, lub których małżonek zamieszkiwał w Belgii, był tam zatrudniony za wynagrodzeniem i płacił podatki do belgijskiego skarbu państwa. Należy jednak zauważyć, że na rok akademicki 1981/82, okólnik z dnia 12 maja 1981 r. przyznawał małżonkom urzędników Wspólnot, a nie jak do tej pory tylko ich dzieciom, prawo do takiego samego traktowania, jak studentom będącym obywatelami belgijskimi.

4 W odpowiedzi na żądanie wyjaśnień, małżonek Marisy Forcheri otrzymał 7 maja 1980 r. listowną odpowiedź z belgijskiego Ministerstwa Edukacji Narodowej, że Marisa Forcheri nie mogła „skorzystać ze zwolnienia od opłaty wymaganej od zagranicznych studentów jako małżonka urzędnika Wspólnot Europejskich, ponieważ przywilej ten przyznawany był tylko w przypadkach, gdy małżonek(a) studentki(ta) był zatrudniony za wynagrodzeniem i płacił podatki do belgijskiego skarbu państwa, a nie jest tak w przypadku urzędników Wspólnot Europejskich”.

5 Skarżący w postępowaniu głównym wnieśli sprawę przed *juge de paix* czwartego kantonu Brukseli, który stwierdził, że sprawa dotyczy problemu wykładni prawa wspólnotowego i skierował do Trybunału następujące pytania prejudycjalne:

1 . Czy żądanie ponoszenia w Belgii opłaty wpisowej od „studentów zagranicznych” przez

studentów będących obywatelami jednego z Państw Członkowskich, pozostających w związku małżeńskim z urzędnikiem Wspólnot Europejskich i zamieszkujących w Belgii w związku z koniecznością zamieszkiwania tam ich małżonka z powodu jego zatrudnienia przez jedną z instytucji europejskich jest zgodne z prawem wspólnotowym, zwłaszcza w świetle zakazu dyskryminacji pomiędzy obywatelami Państw Członkowskich, zasady wyrażonej między innymi w art. 7 Traktatu oraz w dziedzinie swobodnego przepływu pracowników, w art. 48 i 49 Traktatu, art. 12 rozporządzenia Rady nr 1612/68 z dnia 15 października 1968 r. w sprawie swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Wspólnoty, zmienionego rozporządzeniem Rady 312/76 z dnia 9 lutego 1976 r., i art. 12 Protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich, podczas gdy studenci z Belgii i Luksemburga nie podlegają takiemu wymogowi?

2 . Czy odmowa przyznania wyżej wymienionym studentom zwolnienia od opłaty wpisowej wymaganej od „zagranicznych studentów” na tej podstawie, że ich małżonkowie są urzędnikami Wspólnot Europejskich i nie płacą podatków do belgijskiego skarbu państwa, stanowi naruszenie drugiego akapitu art. 13 Protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich?

6 Pytania te mają umożliwić sądowi krajowemu ustalenie zgodności z prawem wspólnotowym przepisu krajowego nakładającego na małżonka urzędnika Wspólnot Europejskich, zamieszkującego w Państwie Członkowskim, gdzie wykonuje on swoje obowiązki, wymóg wniesienia opłaty wpisowej za uczestnictwo w kursie kształcenia wyższego, gdy taka opłata nie jest wymagana od obywatela tego państwa ani od małżonka takiej osoby.

7 W pierwszej kolejności należy przypomnieć, że art. 7 Traktatu zakazuje wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową w zakresie zastosowania Traktatu i bez uszczerbku dla postanowień szczególnych przewidzianych w Traktacie.

8 Nie można zaprzeczyć, że przepisy belgijskie, związane z tą sprawą, różnicują traktowanie obywateli belgijskich i obywateli innych Państw Członkowskich. Tak więc sąd krajowy pyta, czy w przypadku małżonka urzędnika Wspólnoty, który nie jest obywatelem belgijskim lub luksemburskim, wnoszenie opłaty wpisowej jest objęte „zakresem zastosowania” Traktatu, a jeśli tak, czy fakt, iż urzędnicy Wspólnoty są zwolnieni z płacenia podatku w Belgii, może mieć w tym przypadku znaczenie.

9 Odpowiadając na to pytanie, należy stwierdzić, że prawna sytuacja urzędników Wspólnoty w Państwie Członkowskim, w którym są zatrudnieni, jest objęta zakresem zastosowania Traktatu na podwójnej podstawie: z powodu ich zatrudnienia przez Wspólnotę, oraz ponieważ muszą oni korzystać ze wszystkich przywilejów płynących z prawa wspólnotowego dla obywateli Państw Członkowskich w związku ze swobodą przepływu osób, w dziedzinie przedsiębiorczości oraz w dziedzinie ochrony socjalnej.

10 Artykuł 48 Traktatu przewiduje, iż swoboda przepływu pracowników powinna być zapewniona w obrębie Wspólnoty najpóźniej do końca okresu transpozycji. Pociąga to za sobą zniesienie wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową pomiędzy pracownikami w zakresie zatrudnienia, wynagrodzenia i innych warunków pracy.

11 Prawo swobodnego przepływu pracowników nie może być interpretowane w sposób zawężony, co wynika zarówno z praktyki prawodawczej Wspólnoty, jak i z utrwalonego orzecznictwa Trybunału. Jak stwierdza preambuła rozporządzenia Rady nr 1612/68, swobodny przepływ pracowników stanowi fundamentalne prawo pracowników i ich rodzin; mobilność siły roboczej wewnątrz Wspólnoty powinna być jednym ze środków

zapewniających pracownikowi możliwość poprawy warunków życia i pracy oraz ułatwienia awansu społecznego.

12 Zgodnie z piątym motywem preambuły powołanego rozporządzenia, prawo swobodnego przepływu pracowników, aby mogło być wykonywane w warunkach obiektywnej wolności i godności, wymaga zapewnienia prawnej jak i faktycznej równości traktowania we wszystkich sprawach związanych z prowadzeniem przez nich działalności w charakterze pracowników najemnych oraz dotyczących dostępu do zasobów mieszkaniowych, a także wyeliminowania wszelkich utrudnień w mobilności pracowników, w szczególności w odniesieniu do prawa pracownika do połączenia się z rodziną oraz warunków integracji rodziny w środowisku kraju przyjmującego.

13 W związku z powyższym powstaje pytanie, czy dostęp do kształcenia, w szczególności związanego z kształceniem zawodowym, jest objęty zakresem zastosowania Traktatu.

14 Artykuł 128 Traktatu stanowi, iż Rada, na wniosek Komisji i po konsultacji z Komitetem Ekonomiczno-Społecznym, ustala ogólne zasady dotyczące wprowadzenia w życie wspólnej polityki w dziedzinie kształcenia zawodowego, która przyczynić się może do harmonijnego rozwoju zarówno gospodarki wewnętrznej poszczególnych Państw Członkowskich, jak i wspólnego rynku.

15 Wykonując ten przepis, Rada przyjęła decyzję 63/266/EWG z dnia 2 kwietnia 1963 r. ustanawiającą ogólne zasady realizowania wspólnej polityki kształcenia zawodowego (Dz.U. str. 1338). Preambuła dyrektywy stanowi między innymi, że wdrożenie efektywnej wspólnej polityki kształcenia zawodowego pomoże w uzyskaniu swobodnego przepływu pracowników i że każda osoba powinna mieć dostęp, na różnych etapach swego życia zawodowego, do właściwego kształcenia zawodowego na poziomie podstawowym i zaawansowanym i, w razie potrzeby, do przekwalifikowania.

16 Zgodnie z drugą z zawartych w decyzji zasad, wspólna polityka kształcenia zawodowego musi zmierzać do osiągnięcia pewnych podstawowych celów, którymi są, między innymi, stworzenie warunków gwarantujących wszystkim odpowiednie kształcenie zawodowe i udostępnienie każdemu, zgodnie z jego upodobaniami i zdolnościami, praktycznej wiedzy i doświadczenia, poprzez stały dostęp do kształcenia zawodowego, możliwości osiągnięcia awansu lub uzyskania wykształcenia umożliwiającego osiągnięcie nowego, wyższego stopnia działalności.

17 Wynika z tego, że chociaż prawdą jest, że polityka kształcenia oraz kształcenia zawodowego nie stanowi dziedziny, którą Traktat poddaje kompetencji instytucji europejskich, to jednak dostęp do takich form kształcenia jest objęty zakresem zastosowania Traktatu.

18 W konsekwencji, jeśli Państwo Członkowskie organizuje kurs kształcenia, obejmujący w szczególności kształcenie zawodowe, to wymaganie od obywatela innego Państwa Członkowskiego, legalnie przebywającego na terytorium pierwszego Państwa Członkowskiego, opłaty wpisowej w celu uczestniczenia w tym nauczaniu, nie wymaganej od jego własnych obywateli, stanowi dyskryminację ze względu na przynależność państwową, zakazaną przez art. 7 Traktatu.

19 W odniesieniu do szczególnej pozycji urzędnika wspólnotowego oraz jego rodziny należy przypomnieć, że urzędnik ma obowiązek, w myśl art. 20 statutu urzędników, zamieszkiwać normalnie w miejscu swojego zatrudnienia. Ponadto, chociaż na mocy art. 13 akapitu drugiego Protokołu w sprawie przywilejów i immunitetów Wspólnot Europejskich jest on zwolniony z

krajowych podatków od dochodów, wynagrodzeń i dodatków wypłacanych przez Wspólnoty, to jednak jest on objęty, na mocy akapitu pierwszego tego samego artykułu, podatkiem na rzecz Wspólnot od dochodów, wynagrodzeń i dodatków wypłacanych mu przez Wspólnoty, z którego Państwo przyjmujące, jako członek Wspólnoty, pośrednio korzysta. Tak więc fakt, iż nie płaci on podatku od dochodu bezpośrednio do krajowego skarbu państwa, nie stanowi prawomocnego powodu dla różnicowania sytuacji urzędnika i jego rodziny i sytuacji pracownika migrującego, którego dochód podlega opodatkowaniu w państwie jego zamieszkania.

Koszty

20 Koszty poniesione przez rząd Republiki włoskiej i rząd brytyjski oraz Komisję Wspólnot Europejskich, które przedłożyły Trybunałowi swoje uwagi, nie podlegają zwrotowi. Dla stron postępowania głównego niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem krajowym, zatem do tego sądu należy zasądzenie kosztów.

Na tej podstawie,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w odpowiedzi na pytanie skierowane przez juge de paix du quatrième canton de Bruxelles na mocy postanowienia z dnia 11 grudnia 1981 r., orzeka, co następuje:

Jeśli Państwo Członkowskie organizuje kurs kształcenia, obejmujący w szczególności kształcenie zawodowe, to wymaganie od obywatela innego Państwa Członkowskiego, legalnie przebywającego na terytorium pierwszego Państwa Członkowskiego, opłaty wpisowej w celu uczestniczenia w tym nauczaniu, nie wymaganej od jego własnych obywateli, stanowi dyskryminację ze względu na przynależność państwową, zakazaną przez art. 7 Traktatu.

O'Keefe

Pescatore

Bosco

Koopmans

Bahlmann

Ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu 13 lipca 1983 r.

P.Heim
Sekretarz

A. O'Keefe
Prezes czwartej izby